

Geen geld, geen Zwitsers

In de late Middeleeuwen maakten koningen en vorsten vaak gebruik van huurlegers. De Zwitserse landsknechten hadden een stevige reputatie als goede soldaten. Ook de Oranjes in de Lage Landen maakten gebruik van Zwitserse hellebaardiers. De Zwitsers waren trouw en loyaal zolang ze werden betaald. Het Franse gezegde *point d'argent, point de Suisse* kennen wij in het Nederlands als 'Geen geld, geen Zwitsers'. In die tijd raakte de schatkist ook wel eens uitgeput en was de defensiebegroting onvoldoende om de ambitie van de vorsten, zijnde verdediging en uitbreiding van de bezittingen en macht, invulling te geven. Conclusie: ambitie kost geld en geld is doorgaans een schaars artikel. Deze problematiek is van alle tijden.

Voldoende budget is noodzakelijk om het Nederlandse ambitieniveau van een professionele, snel inzetbare en expeditieaire krijgsmacht waar te kunnen maken. Goed getraind en gemotiveerd personeel dient te beschikken over de beste wapensystemen. Al jaren woedt de discussie over de hoogte van het defensiebudget. Dient dit een vast percentage te zijn? Met jaloerse blikken wordt naar het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking gekeken. Een vast percentage schept vooraf duidelijkheid hoeveel geld er de komende jaren beschikbaar is. Aldus kan worden doorgerekend hoeveel ambitie binnen dit bedrag past. Aan de begroting wordt nauwelijks gemorreld, voor de planners een geruststellende gedachte.

Hoe anders is de werkelijkheid binnen Defensie. Geen vaste percentages en de in veler ogen toch al lage defensiebegroting is in het vorige decennium behoorlijk afgeroomd onder het motto

'innen van het vredesdividend'. Een gezonde – minstens gelijkblijvende en liefst groeiende – ambitie, gekoppeld aan een dalend budget, betekent dat er ingrijpende keuzes moeten worden gemaakt. Zo niet, dan groeit Defensie weer uit haar financiële jasje, met alle gevolgen van dien.

Vanwege noodzakelijke bezuinigingen begon in 2003 één van de grootste reorganisaties uit de geschiedenis van Defensie. De operatie SAMSON had tot gevolg dat er ruim 12.000 functies uit de organisatie zijn verdwenen, dat hoogwaardige wapensystemen zijn afgestoten en dat de ondersteuning werd belegd in doelmatige, 'paarse' organisaties. Verder zijn de bevelhebbers en hun staven opgeheven en zijn de nieuwe Operationele Commando's op afstand gezet van de Haagse beleidsmakers. Een nieuw besturingsmodel moest zekerstellen dat er een nieuw evenwicht zou ontstaan en Defensie binnen de financiële kaders zou blijven. Het is daarom triest om te moeten constateren dat Defensie op financieel gebied wederom in slecht weer is beland. Deels door externe factoren en deels door interne.

Wat betreft de externe factoren kunnen we kort zijn. Wereldwijd heeft de financiële crisis toegeslagen en van de politiek wordt verwacht dat er maatregelen worden getroffen om de economische nood te lenigen. Het Nederlandse kabinet heeft daarvoor een bedrag van 6 miljard euro uitgetrokken. Dit geld moet ergens vandaan komen en dus worden de ministeries hiervoor aangeslagen met de Voorjaarsnota. Defensie zal een deel hiervan voor haar rekening moeten nemen. De interne financiële problematiek is onder meer ontstaan door

vertraagde reorganisaties, minder opbrengsten uit bezuinigingen, optimistische ramingen, ongedekte cheques bij aangekondigd nieuw beleid en onvoldoende fondsen voor materieel-exploitatie. Er zijn terecht vraagtekens te plaatsen bij Defensie als lerende organisatie.

De ontstane financiële problematiek is structureel van aard en daarmee biedt het 'plat slaan' van het defensieplan slechts incidenteel wat lucht. Weer zijn er ingrijpende maatregelen noodzakelijk om het probleem het hoofd te kunnen bieden. Uiteraard worden de operationele capaciteiten in principe ontzien, leiden de bezuinigingen niet tot nieuwe gedwongen ontslagen en worden oplossingen vooral gezocht in het (nog) verder verbeteren van de doelmatigheid. Het personele domein zal ook moeten bijdragen aan de financiële taakstelling. Dat laatste is wrang. Projectmatig is getracht om de werving van nieuw personeel in gang te zetten om de structurele onder-vulling van de organisatie, zo'n 7.000 personen, tegen te gaan. Door de economische recessie is Defensie een nog aantrekkelijker werkgever geworden. Of er structureel voldoende fondsen beschikbaar zullen zijn om extra nieuw personeel in te laten stromen, is nog maar afwachten. Op dit vlak zullen daarom heldere keuzes moeten worden gemaakt.

Dan toch maar de tering naar de nering zetten en morrelen aan het ambitieniveau? In Nederland wordt het ambitieniveau van Defensie bepaald door de politiek. Die discussie zal gevoerd moeten worden op basis van goede argumenten. Binnen Defensie wordt hier nadrukkelijk over nagedacht en in het project Verkenningen wordt de richting verder uitgewerkt. De Ver-

kenningen dienen, op grond van de op langere termijn te verwachten ontwikkelingen en mogelijke scenario's, zonder beperkingen beleids-opties te formuleren over de toekomstige ambities voor de Nederlandse defensie-inspanning, de daaruit voortvloeiende samenstelling en toerusting van de krijgsmacht en het daarbij behorende niveau van de defensiebestedingen. De resultaten van dit project zullen medebepalend zijn voor de wijze waarop Defensie na de verkiezingen van eind 2010 wordt gepositioneerd en hoeveel geld daarvoor beschikbaar wordt gesteld.

Voor de kortere termijn dienen acceptabele oplossingen te worden gevonden om het financiële gat te dichten zonder dat er onomkeerbare besluiten worden genomen. De ontwikkelingsrichting van de toekomstige defensieorganisatie zal leidend moeten zijn, maar het is niet mogelijk om nu al een voorschot te nemen op de resultaten van de Verkenningen. Een lastige situatie, waarin wij de defensieleiding veel sterkte en wijsheid toewensen. Hierbij dient vooral rekening te worden gehouden met de loyaliteit van het personeel. Na de zoveelste reorganisatie is voor hen de rek er wel uit.

Defensie zal een aantrekkelijke werkgever moeten blijven waar het personeel graag wil werken. Geen geld, geen Zwitsers. Onze militairen zijn echter geen Zwitsers. Zij werken binnen de defensieorganisatie voor meer en andere dingen dan alleen maar de bezoldiging.

Eén ding is duidelijk: loyaliteit heeft haar prijs en de organisatie kan zonder voldoende geld niet goed functioneren. ■